

Petre BUTUC

SUB ZODIA LUI EMINESCU

Așa cum arată și Alexandru Vlahuță, în *Amințiri despre Eminescu 1889*, oameni ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri în existența unui popor. Cititor pasionat, el era unul din cei mai adânci cunoscători ai limbii, literaturii și istoriei noastre din cele mai întunecate vremuri. De multe ori a trebuit să-și dea paraua gurii pentru un manuscris vechi, ori o carte rară descoperită în vrafurile muzeizate ale vreunui buchinel.

Figurile marilor voievozi și întâmplările din vechime, de mult ce le gândise, se deșteptau în el clare ca niște evocări ca din propria lui viață. Bătrînul Mircea și bătălia de la Rovine cu acel sprinteni călăreți ce „roiesc după un semn și în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn” sunt viziuni puternice, e o lume vie, pe care poetul o vede deslușit în toate detaliile, și de aceea ne-o descrie așa de plastic și de sugestiv. Eminescu a fost pregătit sub toate raporturile a croi drum nou în literatura românilor.

Niciodată nu s-a văzut la noi un temperament de artist completat de o cultură așa de vastă și de o originalitate atât de puternică. În poezia noastră dulceagă, lină și fără adâncime, versul lui Eminescu răsare într-un relief izbitor. Simți îndată că ai de-a face cu un reformator. Primele lui poezii sunt un strigăt de neliniște, de revoltă artistică. E o necunoscută vibrație de gândire și de sentiment. Altă limbă, altă viață, cuvintele lui au suflet, mișcare, culoare, formă, fiecare epitet e o explozie de lumină. Ce vigoare extraordinară și ce frumuseți ritmice neașteptate, neatinsse încă pînă la el...

Scurta prefață a celei dintîi ediții a *Poeziilor* lui Eminescu, publicată de Titu Maiorescu în decembrie 1883, se încheie cu următoarele cuvinte: „Eminescu a fost înzestrat cu darul de a întrupa adîncă sa simțire și cele mai înalte gânduri într-o frumusețe de forme, sub al cărei farmec limba română pare a primi o nouă viață”. Cîțiva ani mai tîrziu, într-un articol publicat în revista

„Convorbiri literare”, Maiorescu venea cu o afirmație care se confundă cu o profeție: „După cît se poate prevedea omeneste, toată poezia noastră din viitorul secol se va dezvolta sub semnul indicat de Eminescu”. Ideea aceasta va fi preluată, sub forme deosebite oarecum, de toți marii cercetători ai poeziei lui Eminescu, de la Ibrăileanu la George Călinescu și Perpessicius, după cum ea va rodi în scrisul lui Octavian Goga și Mihail Sadoveanu, pînă la Geo Bogza și Ana Blandiana.

Ibrăileanu a susținut, în scrierile sale, că pînă la Eminescu oamenii scriau cum da Dumnezeu, pentru ca, după apariția lui, toată familia caută să-și îndrepte scrisul după modelul indicat de Eminescu. Ibrăileanu a subliniat, printre cei dinții, rolul pe care Eminescu l-a jucat în crearea limbii artistice românești.

George Călinescu, prin cartea lui fără pereche, din anul 1932, ne-a ajutat să vedem cine a fost Eminescu, cu adevărat. Să ne reamintim cuvintele cu care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pămîntul românesc: „Ape vor seca în albie și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și cîte o stea va vesteji pe cer îndepărtări, pînă cînd acest pămînt să-și strîngă toate sevele și să le ridice țeava subțire a altui crin de tăria și parfumurile sale”.

În cuvîntul pe care Octavian Goga l-a rostit cu ocazia dezvelirii primului bust ridicat, în al treilea deceniu al secolului trecut, în Banat, insista asupra rolului care îi revenea lui Eminescu în orientarea scriitorilor vremii. În același timp, Nicolae Iorga, într-o comunicare academică, susținea că vom avea nevoie de o ediție care să cuprindă ultimul cuvînt ce ne-a venit de la Eminescu. Ideea aceasta l-a preocupat pe Perpessicius în timpul elaborării ediției monumentale, care a fost inițiată în anul 1939.

Ediția din 1930 a *Poeziilor* lui Eminescu, editată de Garabet Ibrăileanu, este prevăzută cu o prefață de excepție, comparabilă doar cu articolul necrolog al lui I.L. Caragiale, în *Nirvana*, devenit

el însuși o prefață la volumul apărut la Iași în editura Șaraga. Să urmărim, doar, ce spunea Ibrăileanu în primul alineat din *Prefața*: „Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea neșămutată că, dacă mai trăia sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putință de contestare, ca unul dintre cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii. Dacă Goethe s-ar fi stins la treizeci de ani, ca Eminescu, Goethe nu ar exista”. Așa l-au văzut toți marii oameni de cultură și scriitorii Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi și Tudor Vianu.

De la epocă la epocă, viziunea asupra valorii poeziei lui Eminescu s-a modificat oarecum, dar ideea în sine, că el este cel mai mare scriitor pe care l-a creat pământul românesc, nu s-a schimbat. De multe ori existența lui a fost asociată cu trecerea prin viața lui Ștefan cel Mare, imortalizat în cântecele populare și trecut, cu bună dreptate, în rîndul sfinților. George Călinescu, într-o capodoperă intitulată *Fragment epic*, Nicolae Iorga în *Istoria lui Ștefan cel Mare*, apărută în anul 1904, când se împlineau patru secole de la moartea lui, ca și Mihail Sadoveanu în trilogia intitulată *Frații Jderi*, considerată de către Lucian Blaga operă de geniu, toți au realizat lucrări în care neasemuitul voievod e trecut în rîndul zeilor, așa cum l-a văzut Eminescu: „E Ștefan, Ștefan, Domnul Sfînt/ Că nici în ceruri n-are seamăn./ Cum n-are seamăn pe pămînt”. În conștiința noastră, Eminescu și Ștefan cel Mare par nedespărțiți, așa cum ne lasă să înțelegem Mihail Sadoveanu în scurta prefață a cărții *Viața lui Ștefan cel Mare*, apărută în 1934: „Seminția daco-romană a produs doi tipi de geniu, deasupra vremii lor: un mare organizator – acesta, și un mare om de nimic – adică un poet”. Mare om de nimic pentru cei care nu au nimic în comun cu istoria și cu cultura propriului lor popor.

Așa că Eminescu a pus greutate și sens pe o anume etapă a istoriei noastre, preamărind pe un domnitor muntean, în lupta de la Rovine, pe Mircea, domnul Țării Românești, tot așa Ștefan cel Mare este preferat de scriitorul din sudul țării, Dimitrie Bolintineanu, în cartea *Viața și Faptele lui Ștefan cel Mare*, apărută în ediția a II-a, în anul

1970. Eminescu a venit de la București la Iași, cu gîndul de a citi la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare poezia *Doina*, dar, din motive pe care nu le cunoaștem, ci doar le bănuim, n-a mai citit-o acolo, ci într-o ședință a Junimii. Participanții la marea sărbătoare n-au avut norocul să-l audă și să-l vadă pe marele poet român dialogînd direct cu cel mai mare strateg și voievod al neamului nostru. Poezia a fost citită, cum am spus, și Iacob Negruzzi ne-a informat cum s-au petrecut lucrurile acolo.

Frumos sublinia Al. Vlahuță, în *Amintiri despre Eminescu*: „într-o țară cu atîtea nulități triumfătoare, un poet atît de mare și de cinstit nu putea să moară decît într-un spital de nebuni”. Dar ce ne facem noi fără Eminescu, cînd dușmanii ne sfișie iarăși Neamul Românesc, dar încearcă să-l denigreze și pe poet, chiar și după 125 de ani de cînd a fost chemat la Domnul?

